

ВІЧНІ ЦІННОСТІ НЕ ЗРУЙНУВАТИ: МУЗЕЙ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ У НИЗЦІ КРАЩИХ МУЗЕЇВ СВІТУ

Северин Н.В., Северин В.Д.

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
Харківська державна академія дизайну і мистецтва,
м. Харків, Україна*

Минають дні, змінюються епохи, йдуть у вічність люди, але нетлінними залишаються творіння людства – архітектурні пам'ятки, твори літератури і мистецтва, корисні винаходи, пам'ятні місця у різних куточках нашого великого світу. Це наша безцінна спадщина, збережена та передана нам минулими поколіннями, яка нас надихає, просвітлює, збагачує матеріально і духовно. Важливими для людства завжди були і залишаються музейні та архітектурні комплекси, історичні та художні музеї, художні галереї, пам'ятні місця, які відіграють значну роль у духовному житті кожного суспільства. Завдяки їм ми можемо доторкнутися до прекрасного й вічного, відчути дух епохи, спробувати оцінити неперевершену майстерність творців та заглянути в душу авторам творінь. Вони відображають історію, культуру, мистецтво, є визначними культурними центрами, які протягом століть накопичують і зберігають національні досягнення й культурні скарби, які виховують підрастаючі покоління у дусі прекрасного. В кожній країні світу культурних місць пам'яті є незліченна кількість. Серед визначних музеїв світу – французький Лувр, побудований Філіпом Августом у 1190 році як замок французьких королів, який став музеєм у 1793 році та налічує близько чотирьохсот тисяч експонатів. Музей Метрополітен у Нью-Йорку знайомить з американським мистецтвом, приваблює глядачів експозиціями мистецтва та архітектури середньовічної Європи, живопису XII–XIX століть. Особливо хочеться згадати музеї, які свого часу ми мали щастя відвідати особисто. Незабутні враження справив на нас найбільший у світі Музей Ватикану, що містить п'ятдесят тисяч експонатів та вражає Сікстинською капелюю. Дрезденська картинна галерея, починаючи з XVI століття, донині вражає відвідувачів найунікальнішою колекцією картин у світі, серед яких полотна Рубенса, Ван Дейка, Тіціана, Рембрандта, Дюрера та інших митців світового рівня. Музей під відкритим небом Колізей у Римі приваблює своєю величністю, фундаментальністю упізнаваної кожною людиною споруди, магією давніх подій. Зазначені та інші музеї вже давно стали і завжди будуть місцями паломництва поціновувачів мистецтва та всіх культурних людей з різних куточків світу. Це святині, які збагачують нас духовно і оберігаються цивілізованим світом.

В Україні сьогодні дуже гостро постало питання збереження нашої історії, культури, нашої ідентичності, які є під загрозою знищення російським агресором. Тому нам необхідно зберегти українські музеї як свідчення нашого багатотисячлітнього історичного розвитку, нашої державності. Завдяки музеям ми пізнаємо своє коріння, вивчаємо, накопичуємо і зберігаємо свою історію, культуру, традиції, звичаї, свою неповторну ідентичність. Музеї є важливими культурно-просвітницькими закладами, які дають можливість оцінити культурну спадщину минулого, знайти і дослідити взаємовплив культур, вивчити нашу історію, оцінити високу духовність українського народу. Сьогоднішні події впишуть нові імена в історію України, піднесуть на небачену висоту неперевершену мужність та готовність на самопожертву наших співвітчизників заради миру не лише в Україні, а й в усій Європі, адже на всіх континентах, в усіх куточках землі зараз лунають зрозумілі дорослим і дітям слова: «Слава Україні!», «Героям слава!» та «Be brave like Ukraine!»

Серед перших музеїв на території України можна назвати Музей трипільської культури, яка існувала у IV–III тис. до н.е. у районі Прута та Дністра, характеризується наявністю культових керамічних моделей тогочасного житла, глиняних скульптур трипільців, керамічного посуду тощо. Трипільська кераміка характеризувалася оригінальністю та високохудожнім виконанням, орнаменти відображали духовний світ давніх землеробів, їх знання про навколишній світ, міфологію та обрядовість.

Спочатку українські музеї створювалися як приватні колекції князів, гетьманів, козацьких старшин, монастирів, які з часом перетворювалися на центри наукових досліджень та просвітницької роботи, ставали закладами культури та дозвілля. До перших музеїв на території України можна також віднести Музей народної архітектури і побуту у м. Переяслав-Хмельницький (1964 р.), де зібрані архітектурні та побутові пам'ятки наших предків періоду XVII ст.

В українському суспільстві серед культурних місць пам'яті, де зберігаються українська історія, побут, традиції та звичаї, чільне місце займає музей Т.Г. Шевченка в Каневі (1939 р.). Колекція музею видатного українського поета та художника Тараса Шевченка налічує понад 20 тисяч предметів, серед яких знаходяться рідкісні видання його творів, меморіальні речі та офорти Тараса Шевченка, високохудожні роботи українських та зарубіжних митців. Тут широко представлені шедеври народної художньої творчості, цінні архівні документи, фото- і кіноматеріали, аудіо- та відеозаписи відомих бандуристів і кобзарів. Український політик та історик Ігор Шаров подарував Канівському музею Тараса Шевченка портрет Кобзаря 1910 року пензля класика українського малярства та графіки Фотія Красицького.

Окремо хотілося б приділити увагу музею нашого видатного земляка Григорія Савича Сковороди, 300-ліття з дня народження якого український народ відзначає саме цього року. І не тому, що це визначний музей світового рівня, що містить найцінніші чи найкоштовніші експонати з різних країн, а тому, що він є часткою нашого серця, нашої душі, свідченням нашої народної любові до свого філософа, мислителя, педагога, поета, музиканта і просто дивовижної людини-альтруїста, яка присвятила себе народові. Тому наша шана, подяка, повага і любов сьогодні висловлюється Григорію Сковороді – символу людини з трансцендентальним світовідчуттям, яка залишиться у віках.

Музей Г.С. Сковороди – оригінального українського філософа і педагога – був заснований у 1972 році в селі Сковородинівка на Харківщині. У 2008 році він отримав статус національного і став називатися «Національний літературно-меморіальний музей Г.С. Сковороди». Він став своєрідним місцем пам'яті, поваги і пошани до нашого видатного земляка, місцем проведення філософських конференцій представників наукових кіл України. У будь-яку пору року музей гостинно відкривав свої двері юним і дорослим відвідувачам, заглиблював їх у таємниці філософських роздумів Григорія Сковороди, який заохочував до науки і «сродної» праці, давав мудрі життєві та вчительські настанови. Українці цінували свого неординарного, титульного філософа, досліджували його творчість, життєвий шлях, «філософію серця», софіологію, пишалися своєю причетністю до українського мислителя світового рівня. Однак, на превеликий жаль, на нашу землю прийшли російські окупанти і 6 травня 2022 року знищили нашу святиню точним попаданням ракети. Отже, є такі люди, для яких немає нічого святого, які не вміють цінувати прекрасне, які заздять і руйнують його за принципом «Хай в сусіда буде гірше», а в цьому випадку – «хай не буде нічого»... Інакше як це можна розцінити? Нищити школи, університети, театри, лікарні, дитячі садочки – це хіба не варварство? Цивілізований світ зберігає досягнення, а російські агресори знищують українську освіту, культуру, руйнують житло і забирають життя. Цю несправедливість бачить увесь світ, окрім самих агресорів, які продовжують нести руйнування і смерть. Але нашу історію та культуру ворогам не зруйнувати. Музей Сковороди завбачливо евакуював найцінніші експонати, після перемоги будівля буде відновлена, експозиція повернеться до своїх гостинних залів, твори самого Сковороди та література про нього, книги давніх філософів і поетів, картини та графічні роботи, присвячені філософу і педагогу, знову посядуть свої попередні місця. Тому що Сковорода – це символ українського народу, який все життя працює задля досягнення мети, а мета нашого народу – це мир, злагода, добро, любов і щастя.

Г.С. Сковорода – це неординарна особистість, людина високої моралі, філософ, мислитель, педагог, який мислив категоріями добра, любові, істини, віри, щастя, він сам жив праведно і вчив інших так жити – з Богом у серці. Він вчив жити у тісному зв'язку з навколишнім світом, у злагоді з природою, не порушувати волю Божу. І ми завжди будемо пам'ятати його настанови, дотримуватися його морально-етичного вчення, відвойовувати

свою землю та мирне небо і обов'язково відбудуємо музей нашого Григорія Сковороди, тому що вічні цінності не зруйнувати!

ІНСТИТУАЛІЗАЦІЯ УСНОЇ ІСТОРІЇ

Телуха Є.В.

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
Харків, Україна*

Процес інституціоналізації усної історії як окремого напрямку історичних досліджень розпочався у країнах Західної Європи та Америки у 1960-1970-х рр. і завершився заснуванням Міжнародної асоціації усної історії (ІОНА) в 1996 р. на ІХ Міжнародній конференції усної історії в Гетеборзі (Швеція).

Передувало цій події декілька важливих зібрань. У 1966 році Джеймс В. Мінк, директор програми усної історії UCLA, спланував і влаштував Перший національний колоквиум з усної історії в Ерроухеді, Каліфорнія. Серед учасників зустрічі були Луї М. Старр, директор програми усної історії Колумбійського університету; Елізабет Мейсон, заступник директора програми усної історії Колумбійського університету; Аллан Невінс, письменник та історик; Семюел Хенд, професор історії Університету Вермонта; і Сол Бенісон, письменник і професор історії в Університеті Брандейса. На цій зустрічі вперше обговорювалося створення асоціації усної історії, а Джеймс Мінк був головою нової асоціації з 1967 по 1968 роки.

У 1968 році Луї Старр організував Другий національний колоквиум з усної історії, який відбувся в Арден-Хаусі в Нью-Йорку. Старр, який був першим президентом Асоціації усної історії, зареєстрував ОНА як неприбуткову організацію в штаті Нью-Йорк.

The Oral History Review є офіційною публікацією ОНА і вперше був опублікований у 1973 році. Його редактором-засновником був Семюел Хенд. Випускався щорічно з 1973 по 1986 рік, тепер він виходить раз на два роки в Oxford Journals.

З 1966 року Асоціація усної історії є основною членською організацією для людей, відданих цінності усної історії. ОНА співпрацює з політиками, освітянами та іншими, щоб допомогти розвивати передовий досвід і заохочувати підтримку усної історії та усних істориків. Маючи міжнародне членство, ОНА обслуговує широку та різноманітну аудиторію, включаючи викладачів, студентів, громадських істориків, архівістів, бібліотекарів та режисерів. Сьогодні ОНА заохочує стандарти досконалості у збиранні, збереженні, поширенні та використанні усних свідчень. Щоб направляти та консультувати тих, хто займається усною документацією, ОНА встановила набір цілей, рекомендацій та стандартів оцінки для усних інтерв'ю з історії. Асоціація також визнає видатні досягнення в усній історії через програму нагород. Нагороди вручаються в категоріях усних історичних публікацій, недрукованих ЗМІ, викладання та проектів.

Головний інтернет-ресурс новин Асоціації сьогодні це Newsletter, які можна переглянути на сайті Асоціації. Друкований орган – журнал Words and Silences – розповсюджується серед членів Асоціації. Загальні збори членів ІОНА проводяться, як правило, на міжнародних усноісторичних конференціях, які відбуваються кожних два роки. У 2007 р. до Міжнародної асоціації приєдналася й Українська асоціація усної історії (УОНА). Це стало справжньою подією в українському світі усної історії та допомогло усним історикам розвивати метод краще та швидше. Цій події передували реалізовані та започатковані усноісторичні проекти, які мали місце в Україні.

Слід зазначити що особливістю усної історії є її спонтанність, індивідуальність, суб'єктивність та динамічність. Саме динамічність стала тим стимулом, який рухає усних істориків та метод, шукаючи шляхи вдосконалення та розвитку. Нагадаємо перші проекти та дослідження, що проходили в незалежній Україні. Так, на початку 90-х років було розпочато два масштабних усноісторичних проекти: у 1992 р. Борис Гудзяк започаткував проект з дослідження історії Української Греко-Католицької Церкви у підпіллі. В 1993-95 рр. під керівництвом Вільяма Нолла було здійснено усноісторичний проект про період примусової